

Dəyərli elmi əsər

Bu yaxınlarda Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin dosenti, iqtisad elmləri namizədi Mahmud Quluzadənin “İnsan amili və Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi” adlı monoqrafiyası çapdan çıxmışdır. Monoqrafiyada Azərbaycanın müstəqillik dövründə sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində əldə etdiyi uğurlar, ölkə iqtisadiyyatının sıçrayışlı inkişafı, onun iqtisadi artım tempinə görə dünyanın lider ölkəsinə çevrilməsi, düzgün iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi və onun dövlət tərəfindən tənzimlənməsi ilə bağlı məsələlər özünün geniş izahını tapır. Əsərdə göstərilir ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə respublika rəhbərliyinə yenidən qayıdışı iqtisadiyyatın bütün sahələrində nailiyyətlərin əldə edilməsi ilə əlamətdardır.

Azərbaycan ailəsi dünyada ən yaxşı ailə modellərindən hesab olunur.

Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət proqramlarını qarşıya qoyulan strateji vəzifənin —Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı və iqtisadi cəhətdən güdrətli dövlətə çevrilməsi vəzifəsinin yerinə yetirilməsində çox mühüm mərhələ kimi hesab etmək olar.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı bir sıra ölkələrin iqtisadi siyasətlərinin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirir. Bu baxımdan Azərbaycanda da regionların sosial-iqtisadi inkişafı ölkədə həyata keçirilən iqtisadi diversifikasiya və digər islahatlar nəticəsində reallaşır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə aparılan fəaliyyətlərə “Azərbaycan-2020: Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası və eyni zamanda Azərbaycan iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi üçün aparılan islahatlar aspektindən yanaşmaq məqsədəuyğundur.

Təhlil nəticəsində müəllif belə bir qənaətə gəlir ki, Azərbaycan dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələri sırasında layiqli yer tutur. Bu, ölkəmizdə həyata keçirilən uğurlu sosial-iqtisadi siyasətin məntiqi nəticəsidir. Prezident İlham Əliyev tərəfindən respublikamızda dərin makroiqtisadi təməllərin yaradılması, maliyyə sabitliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində çevik iqtisadi addımların atılması, sosial siyasətin dərinləşməsi, Azərbaycan iqtisadiyyatında pozitiv meyilləri dərinləşdirib.

Monoqrafiyanı diqqətlə oxuduqda belə bir qənaətə gəlmək olar ki, monoqrafiya nəzəri və praktiki baxımdan çox dəyərli bir əsərdir. Kitab elmi işçilər, tələbələr və geniş oxucu kütləsi üçün çox faydalıdır.

Arif ŞƏKƏRƏLİYEV,
AzDIU-nun kafedra müdiri,
Əməkdar elm xadimi,
iqtisad elmləri doktoru,
professor.

ya az iştirak edirlər.

Monoqrafiyada müəllif göstərir ki, 90-cı illərin sonlarında BMT-nin qlobal inkişaf, beynəlxalq inkişaf və yoxsulluğun aradan qaldırılması ilə bağlı bütün konfranslarda qadınların iqtisadi hüquqlarının və imkanlarının beynəlxalq hüquq normalarına, standartlara, məqsədlərə və vəzifələrə uyğun genişləndirilməsi əsas məqsədlərdən biri kimi irəli sürüldü. Qadınların təhsil və sağlamlıq səviyyəsi və bütün hüquqlarını reallaşdırma imkanları isə onların iqtisadi vəziyyəti və müstəqilliyi ilə birbaşa bağlıdır.

Əsərdə diqqəti cəlb edən məsələlərdən biri odur ki, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya, bazar iqtisadiyyatına keçid və qloballaşma sosial inkişafın göstəricilərinə neqativ təsir edir. Bu ölkələrdə siyasi, iqtisadi, sosial dəyişikliklərin nəticəsi olaraq yoxsulluğun feministləşməsi əsas problemlərdən birinə çevrilmişdir. Buna iqtisadi amillərlə yanaşı, qadın və kişilərin sosial qolları haqqında bərkimiş stereotiplərin mövcudluğu, istehsal resurslarına, professional hazırlığa, təhsilə, hakimiyyət strukturlarına qadınların çıxışının məhdudlaşdırılması da zəmin yaradır. Keçid dövründə gender bərabərsizliyinin səbəblərinin üzə çıxarılması, onun aradan qaldırılması yollarının və mexanizmlərinin tapılması cəhdləri bu dövrdə gender tədqiqatlarının inkişafının əsas istiqamətini müəyyənləşdirir.

Azərbaycanda keçid dövründə qadınların sosial-iqtisadi

di vəziyyəti pisləşmişdir. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində bu problem kəskinləşdi. İndi Azərbaycan qadın hüquqları sahəsində əksər beynəlxalq konvensiyalara qoşulmuş, bu sahədə qanunvericilik beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış, qadın hüquqları ilə bağlı Milli Fəaliyyət Proqramı qəbul edilmişdir. Bu istiqamətdə aparılan məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində əmək bazarında qadınların məşğulluğu təhlil edilmiş, gender ayrımı-seçkililiyinin əsas formaları üzə çıxmışdır. Belə ki, əmək bazarında gender bölgüsünün —sahə, professional, şaquli seqreçasiyasının səbəbləri araşdırılmışdır.

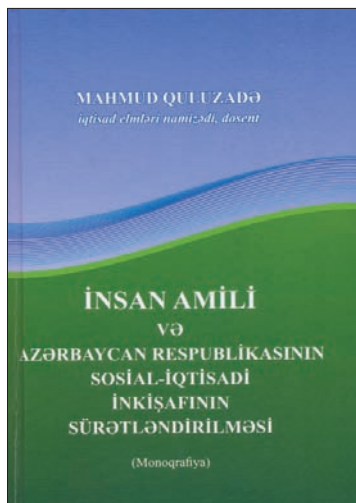
Monoqrafiyada səhiyyə və təhsil sahəsində siyasətin gender baxımından araşdırılmasına xüsusi diqqət yetirilir.

İşdə diqqəti cəlb edən məsələlərdən biri də iqtisadi fikrin müxtəlif istiqamətlərini təmsil edən iqtisadçıların neoklassik və institusional istiqamətin nümayəndələrinin, həmçinin iqtisadçı-feministlərin qadınların əmək bazarında vəziyyəti (cinsi ayrımı-seçkililiyin səbəblərinin təhlili), ailə təsərrüfatı daxilində gedən proseslərin (ailə daxilində əmək bölgüsü, niğah və reproduktiv davranış) gender mahiyyəti və gender münasibətlərinin tənzimlənməsində dövlətin rolu haqqındakı müddəaları, formalaşmaqda olan “gender iqtisadiyyatı” elmi istiqamətinin nümayəndələrinin müxtəlif cinslərə müxtəlif cür təsir edən iqtisadi siyasətin mahiyyəti, qadın və kişilərin

vəziyyətindəki ümumiliklər və fərqlər haqqındakı müddəaları, həmçinin respublikamızın və xarici ölkə alimlərinin gendero iqtisadiyyatı ilə bağlı tədqiqatları, qadın hüquqları ilə bağlı beynəlxalq konvensiyalar və konfransların materialları, dövlət qadın siyasəti ilə bağlı Prezident fərmanları, qadınların sosial-iqtisadi hüquqları ilə bağlı Milli Məclisin qəbul etdiyi qanunlar təşkil edir.

Hazırda respublikamızda Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi fəaliyyət göstərir. Gender siyasətinin daha da inkişaf edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası, gender bərabərliyi və qadın hüquqlarının qorunması üzrə bütün mühüm beynəlxalq sənədlərə qoşulmuşdur. Eyni zamanda, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi üçün bir sıra qanunlar qəbul olunmuş, qadınların hüquq bərabərliyi, cəmiyyətdəki aparıcı rolu 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyamızda öz əksini tapmışdır.

Monoqrafiyada göstərilir ki, hazırda ölkəmizdə iki milyondan çox ailə vardır. Bu ailələrin sağlamlığı, xoşbəxtliyi, rahatlığı üçün dövlət və cəmiyyət məsuliyyət daşıyır. Azərbaycan xalqı hər zaman ailə dəyərlərini, ailə ləyaqətini hər şeydən uca tutmuş və bu bizim milli adət-ənənəyə çevrilmişdir. Biz bu qiymətli sərəvəti yad təsirlərdən qorumaqla yanaşı, dünyanın mütərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edərək zənginləşdirməli, gənc nəsli sağlam ruhda tərbiyələndirməliyik. Hazırda

Müəllif monoqrafiyada gender problemi, onun həlli yolları, gender və sosial siyasət məsələlərinin izahına geniş yer vermişdir. Belə ki, gender məsələlərinə diqqət bir neçə baxımdan aktualdır. Son 20-30 ildə bütün dünyada qadınların hüquq bərabərliyinin təmin edilməsi sahəsində xeyli işlər görülmüşdür. Ümumi insan haqları kontekstində qadın hüquqlarına verilən diqqət öz əksini bir çox sənədlərdə tapmışdır. Bu sənədlərdə qeyd olunur ki, stabil inkişafın, demokratiyanın, sosial ədalətin təmin edilməsinin əsas şərtlərindən biri qadın və kişilərin hüquq bərabərliyinin təmin edilməsi, yeni gender bərabərliyi. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, qadınların vəziyyəti ölkənin iqtisadi inkişafına, cəmiyyətdə sosial və siyasi sabitliyə birbaşa təsir göstərir.

Respublikamızda gender problemi və onun tədqiqi ilə məşğul olan alimlərdən biri dosent M.Quluzadədir. Müəllif göstərir ki, son 20 ildə gender bərabərliyinin təmin edilməsi sahəsində xeyli işlər görülmüşdür. Cəmiyyətdə iqtisadi strukturlara çıxış və onlara təsir etmək imkanları baxımından dünyada qadınlar və kişilər arasında böyük fərqlər mövcuddur. Dünyanın əksər ölkələrində vergi sistemi və əməkhaqqını tənzimləyən normalar, maliyyə, büdcə, ticarət və iqtisadi siyasətin digər formalarını hazırlanması da daxil olmaqla, iqtisadi qərarların qəbul olunması prosesində qadınlar, demək olar ki, iştirak etmirlər və